

МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ*

Правни факултет за привреду и
правосуђе
Нови Сад

САЊА ГОНГЕТА**

Велеучилиште „Лавослав Ружичка“
Вуковар

УДК 347.7:323(4)

Монографска студија

Примљен: 15.09.2015

Одобрен: 12.10.2015

ПРАВНА ЗАШТИТА ПОСЛОВНЕ ТАЈНЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Сажетак: Ефикасна правна заштита знања, искустава и пословних тајни кључне су за очување конкурентности привредних друштава на тржишту. У склопу Европске уније као јединственог тржишта не постоји јединствен појам пословне тајне, а једнако тако не постоји ни усклађена правна заштита.

Европски парламент и Веће донели су крајем 2013. године Предлог Директиве о заштити необјављених знања и искустава и пословних информација (пословних тајни) од неовлашћеног прибављања, коришћења и одавања. У раду је анализиран текст Предлога Директиве и упоређује с постојећим правним решењима у Републици Хрватској и Републици Србији.

Циљ рада је указивање на значење квалитетног правног оквира заштите пословне тајне у сврху лојалног тржишног такмичења и јачања конкурентности привредних друштава без обзира на њихову величину.

Кључне речи: пословна тајна, тржишно такмичење, привредна друштва, Европска унија

Увод

Под појмом пословне тајне подразумевају се све информације које имају економску вредност, а чија би се тајност требала заштити и које као такве представљају део нематеријалне имовине предузећа.¹ У правној терминологији информације које су поверљиве ради очувања конкурентне предности називају

* marijana.dukic.mijatovic@gmail.com

** sanja.gongeta@gmail.com

¹ Мишљење Европског привредног и социјалног одбора о Предлогу Директиве Европског парламента и Већа о заштити необјављених знања и искустава и пословних информација (пословних тајни) од неовлашћеног прибављања, кориштења и одавања COM(2013) 813 финал – 2013/0402 (COD); (2014/C 226/09), стр. 48.

се „пословна тајна”, „необјављене информације”, „пословно поверљиве информације” или „тајна знања и искуство”.²

За разлику од класичних права интелектуалне својине, пословна тајна као кључни елемент за одржавање конкурентности привредних друштава и покретања привреде, још увек није правно заштићена на нивоу Европске уније као јединственог унутрашњег тржишта. Развој знања и информација и управљање њима постали су у двадесет и првом веку важни за успешност привреде Европске уније, а необјављена знања, искуства и информације (пословне тајне) све су чешће изложене крађама, шпијунажи или осталим методама неовлашћеног прибављања.³

Упркос томе, на нивоу националних законодавстава, већина држава нема специфичне прописе о заштити пословних тајни, него су за њих кључне одредбе које се односе за забрану непоштеног трговања. Тек су неке државе усвојиле специфичне прописе и осигуравају и кривично правну заштиту.

Узме ли се у обзир да постоји појачан ризик да се за производњу робе у трећим земљама користе украдене пословне тајне конкурента с европском адресом и тако конкурише роби произведеној унутар граница Европске уније, јасна је потреба за унификацијом правног оквира заштите пословне тајне.

У раду је дат приказ предлога успостављања јединствене правне регулативе заштите пословне тајне на нивоу Европске уније, упоређује тренутни правни оквир у Републици Хрватској која је ставила ван снаге закон којим је пословна тајна била заштићена и даје одговор на питање где се у глобалном контексту, са својим правним оквиром заштите пословне тајне, налази Република Србија.

Предлог Директиве о заштити пословних тајни

Да би се нека информација могла сматрати пословном тајном и тако бити подложна правној заштити у међународним оквирима предвиђени су одређени услови. Услови су да је информација тајна, да има комерцијалну вредност и да су потребни напори да се информација сачува у тајности.⁴

Како је у уводу наглашено, упркос повећаном ризику нелојалне производње и конкуренције на европском тржишту, национална законодавства држава чланица углавном не садрже посебне прописе о заштити пословних тајни што је био повод за законодавну иницијативу Европског парламента и Већа по овом питању.

² Енг. „undisclosed information”, „business confidential information” или „secret know-how”, у пословној комуникацији као „proprietary know-how”

³ Предлог Директиве Европског парламента и Већа о заштити необјављених знања и искуства и пословних информација (пословне тајне) од неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања од 28.11.2013. COM(2013) 813 финал 2013/0402 (COD), стр. 3.

⁴ Споразум о трговинским аспектима права интелектуалног власништва енг. Agreement on Trade - Related Aspects of Intellectual Property Rights, Art. 39 (2), preuzeto sa: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm0_e.htm (1.9.2015.).

Пре доношења Предлога директиве о заштити пословних тајни, 2012. и 2013. године спроведено је јавно саветовање са заинтересованим странама и процењен утицај. Студије спроведене у оквиру јавног саветовања садржавале су упоредну правну процену заштите од неовлашћеног прибављања пословне тајне у различитим државама чланицама Европске уније и процењивали су се економски темељи пословне тајне.⁵ Анкета спроведена међу европским предузећима о коришћењу пословне тајне, повезаним ризицима и правној заштити обухватила је репрезентативни узорак предузећа од којих су чак 60% узорка чинила мала и средња предузећа.

Од укупно 537 анкетираних предузећа, њих 75% одговорило је да је пословна тајна стратешки важна за њихов раст, конкурентност и иновативну успешност. Такође, резултати анкете су показали да је последњих десет година један од пет испитаника био изложен барем једном покушају неовлашћеног прибављања пословне тајне, док су два од пет предузетника у истом раздобљу осетила повећан ризик од неовлашћеног прибављања пословне тајне. Законодавну иницијативу и предлог за правном заштитом пословне тајне подржало је два од три испитана предузетника.

Занимљиво је истаћи да су грађани на иста питања имала сасвим различита становишта и одговоре. Тако су у спроведеној анкети три од четири грађана одговорила да пословне тајне нису од великог значења за истраживања и развој, да је постојећа правна заштита пословне тајне претерана и чак њих 75% не сматра да је потребно деловање на нивоу Европске уније.⁶

Процена утицаја потврдила је да тек мали број држава чланица Европске уније законски дефинише пословну тајну или уопште наводи када би она требала бити заштићена. Једнако тако, нису доступни ни налози против починилаца повреде, а традиционална правила о рачунању накнаде штете често су недовољна у случају неовлашћеног прибављања пословне тајне. Уочено је и да крађа пословне тајне није у свим државама чланицама обухваћена кривичним правом. Закључно је утврђено да већина држава чланица не предвиђа судску заштиту па жртве неовлашћеног прибављања пословне тајне немају на располагању правне инструменте за своју заштиту.⁷

Све наведено доводи до угрожене конкурентне предности привредних друштава засноване на пословној тајни, смањене територије примене заштите и нивоа судске заштите у оквиру унутрашњег европског тржишта.

Као решење проблема предложено је доношење јединственог регулаторног оквира који ће заштитом пословне тајне учврстити лојално тржишно такмичење и осигурати конкурентност привредних друштава без обзира на њихову величину.

⁵ Предлог Директиве Европског парламента и Већа о заштити необјављених знања и искуства и пословних информација (пословне тајне) од неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања од 28.11.2013. COM(2013) 813 финал 2013/0402 (COD), стр. 4.

⁶ Ибид.

⁷ Ибид, стр. 5.

Опште одредбе Предлога Директиве

Директива би се требала примењивати на неовлашћено прибављање, одавање и коришћење пословне тајне као и на мере, поступке и правна средства која би требали бити доступни за правну заштиту.⁸

Дефиниција „пословне тајне” садржи карактеристике садржане у раније поменутом Споразуму о трговинским аспектима права интелектуалне својине (Споразум о ТРИПСУ-у)⁹ и тамошњој дефиницији „необјављених информација“ па, и према Предлогу директиве о заштити пословне тајне, информације морају бити поверљиве, због своје поверљивости морају имати комерцијалну вредност и носилац пословне тајне требао би предузети разумне напоре како би та информација била поверљива.¹⁰

Као кључни елемент у дефиницију „носиоца пословне тајне” укључен је, на темељу Споразума ТРИПС-у, и концепт законитости контроле пословне тајне чиме би се осигурало да и изворни власник пословне тајне и стицалац лиценце могу штитити пословну тајну.

Таквом робом сматра се роба која је дизајнирана, произведена или стављена на тржиште на темељу незаконитог поступања.

Мере, поступци и правна средства

Предлог Директиве о заштити пословне тајне у другом поглављу предвиђа мере, поступке и правна средства која ће носиоцу пословне тајне бити на располагању у случају да пословну тајну неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања од стране неког трећег.

То обухвата мере ради спречавања и сузбијања неовлашћеног прибављања пословне тајне. Предвиђени механизми који би требали очувати поверљивост ограничавање приступа документима које доставе странке или треће стране, у целисти или делимично; ограничавање приступа рочиштима и записницима с рочишта; налог странкама или трећим странама да припреме неповерљиве верзије докумената који садржавају пословну тајну и припрему неповерљивих верзија судских одлука.¹¹

Исти одељак садржи и привремене мере и мере опреза у форми привремених судских налога или привремене заплене робе којом је учињена повреда.¹²

Мере које се могу налагати на основу одлуке о меритуму предвиђене су у трећем одељку и обухватају забрану коришћења или одавања пословне тајне, забрана дизајна, понуде, стављања на тржиште или коришћења робе којом је учињена повреда као и корективне мере.¹³

⁸ Чл. 1. Предлога Директиве о заштити пословне тајне

⁹ Види фн. 6.

¹⁰ Чл. 2. Предлога Директиве о заштити пословне тајне

¹¹ Чл. 2. Предлога Директиве о заштити пословне тајне

¹² Чл. 9. Предлога Директиве о заштити пословне тајне

¹³ Чл. 11. Предлога Директиве о заштити пословне тајне

Корективне мере предвиђене Предлогом Директиве о заштити пословне тајне су нпр. да учинилац повреде уништи или достави изворном носиоцу пословне тајне све информације које поседује на основу неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања пословне тајне.¹⁴

Санкције, извештавање и завршне одредбе

Ефикасну примену Директиве о заштити пословне тајне требале би осигурати санкције предвиђене за случај непоштовања предвиђених мера. С обзиром на једноставност одредби Директиве није предвиђено од држава чланица додатно објашњавање односа између садржаја Директиве и одговарајућих делова инструмената за преношење у национално законодавство.

Такође, Директива садржи ограничен број правних обавеза које се морају пренети у национално законодавство, регулише питање које је на националном нивоу обухваћено одредбама које се односе на права интелектуалне својине, па преношење у национална законодавства не би требало бити праћено неким компликацијама.¹⁵

Заштита пословне тајне у Републици Хрватској

Република Хрватска као држава чланица Европске уније уредила је заштиту пословне тајне одредбама посебног закона. Исправније би, можда, било рећи делом сада неважећег закона. У процесу хармонизације законодавног оквира са правном тековином Европске уније, хрватски законодавац приступио је и изменама правног уређења тајних података.

Премда је законодавац у Предлогу Закона о тајности података истакао потребу за усклађивањем са стандардима које прописује Европска унија и НАТО¹⁶ правни оквир пословне тајне, кључне за неометано функционисање унутрашњег европског тржишта и заштиту тржишног такмичења остало је регулисано делом Закона о заштити тајности података који није престао важити 6.8.2007. године када је донет Закон о тајности података.

Наиме, 2007. године донет је Закон о тајности података¹⁷ и ван снаге стављене одредбе ранијег Закона о заштити тајности података¹⁸ осим глава VIII (чл. 19.-26.) и IX (чл. 27.), које се односе на пословну тајну¹⁹ и професионалну тајну.

¹⁴ Предлог Директиве Европског парламента и Већа о заштити необјављених знања и искуства и пословних информација (пословне тајне) од неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања од 28.11.2013. СОМ(2013) 813 финал 2013/0402 (СОД), стр. 8.

¹⁵ Предлог Директиве Европског парламента и Већа о заштити необјављених знања и искуства и пословних информација (пословне тајне) од неовлашћеног прибављања, коришћења или одавања од 28.11.2013. СОМ(2013) 813 финал 2013/0402 (СОД), стр. 9.

¹⁶ Ово се односило на међународно прихваћену поделу на четири степена тајности података (top secret, secret, confidential, restricted) потребну за потписивање међународних сигурносних споразума

¹⁷ Народне новине бр. 79/07, 76/12

¹⁸ Народне новине бр. 108/96 и 79/07 (неважећи)

¹⁹ Према одредбама чл. 3. тадашњег Закона о заштити тајности података пословна тајна сврстала се уз државну, службену и професионалну тајну.

Према чл. 19. Закона о заштити тајности података пословна тајна су подаци који су као пословна тајна одређени законом, другим прописом или општим актом привредног друштва, установе или другог правног лица, а који представљају производну тајну, резултате истраживачког или конструкцијског рада те друге податке због чијег би саопштавање неовлашћеној особи могле наступити штетне последице за њене привредне интересе.²⁰ У ширем смислу, пословном тајном сматрају се и индустријска тајна, обртничка тајна, трговачка производна и комерцијална тајна. (Златовић, 2004)

Члан 19. даље прописује да се општим актом правног лица не може одредити да се сви подаци који се односе на пословање тог правног лица сматрају пословном тајном нити се пословном тајном могу одредити подаци чије саопштавање није противно интересима тог правног лица. Такође, пословном тајном не могу се одредити подаци који су од значења за пословно повезивање правних лица.

Осим ових општих одредби у Закону о заштити тајности података и други закони у Републици Хрватској регулишу заштиту пословне тајне.

Закон о заштити тржишног натјецања²¹ тако у чл. 53. ст. 2. пословном тајном сматра све оно што је као пословна тајна одређено законом или другим прописом, као и све оно што је пословном тајном назначио предузетник, под условом да Агенција то прихвати. Под тим се подразумевају пословне информације које имају стварну или потенцијалну тржишну вредност, а чије би откривање или употреба могло резултирати економском предношћу за друге предузетнике.

Пословном тајном сматра се сва преписка између Агенције и Европске комисије, као и преписка између Агенције и тела за заштиту тржишног такмичења других држава и њихових удружења.

Чланови Агенције за заштиту тржишног такмичења дужни су чувати пословну тајну, без обзира на начин на који су је сазнали, 5 година након престанка рада у Агенцији.

Приликом процене представља ли одређена информација пословну тајну Агенција узима у обзир доступност тих информација изван појединог предузетника; интерне мере које сам предузетник предузима ради заштите тајности тих информација, а нарочито клаузуле о забрани нетакмичења или о забрани објављивања информација садржаних у уговорима о раду и слично и вредност тих информација за предузетника и његове конкуренте.

Закон о трговачким друштвима²² прописује обавезу лојалног поступања према друштву и другим члановима друштва. Тако је члану друштва забрањено свако деловање којим друштво наступа према трећима, преноси другима или им чини доступнима средства и податке односно пословне тајне друштва које сазна или који су му доступни као члану друштва или да се њима користи

²⁰ Чл. 19. Закона о заштити тајности података

²¹ Народне новине 79/2009, 80/2013

²² Народне новине 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013

у властитом деловању при чему није ни обавезно да се информација прогласи тајном. (Барбић, 2013: 235, 401)

Повреда одредби о заштити пословне тајне подлеже Казненом закону²³ који у чл. 262. прописује следеће: „Казниће се казном затвора до три године онај тко неовлаштено другоме приопћи, преда или на други начин учини приступачним податке који су пословна тајна. У случају да је починитељ себи или другоме прибавио знатну имовинску корист или проузрочио знатну штету, казнит ће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.“

Поставља се питање који је однос заштите пословне тајне у односу на права интелектуалног власништва? Најједноставније је објаснити то на начин да се заштита пословне тајне не постиже регистрацијом као што је случај код жига (печата). Нечији жиг не може се одредити као пословна тајна, јер је он од тренутка објаве јавно доступан. Међутим, пред подношење пријаве регистрације жига, када се он тек конципира, те се радње могу прогласити пословном тајном, јер подаци још нису пријављени, односно употребљени. (Златовић, 2004)

Пословна тајна и њена заштита у Републици Србији

Закон о заштити пословне тајне²⁴ ступио је на снагу 06.10.2011 године. Овим Законом је по први пут јасно уређен општи појам пословне тајне као и које то елементе једна информација мора садржати да би се сматрала пословном тајном. Такође, Законом о заштити пословне тајне прописане су мере заштите пословне тајне, укључујући и заштиту од свих радњи нелојалне конкуренције. чиме је решен проблем законских празнина у овој области.²⁵

Појам пословне тајне регулисан је чланом 4 те се њоме сматра „било која информација која има комерцијалну вредност, зато што није опште позната нити је доступна трећим лицима која би њеним коришћењем или саопштавањем могла остварити економску корист, и која је од њеног држаоца заштићена одговарајућим мерама у складу са законом, пословном политиком, уговорним обавезама или одговарајућим стандардима у циљу очувања њене тајности, а чије би саопштавање трећем лицу могло нанети штету држаоцу пословне тајне“.²⁶

²³ Народне новине 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015

²⁴ "Сл. гласник РС", бр. 72/2011

²⁵ Алексић Д. Заштита интелектуалног капитала у конкурентној привреди - пословна тајна и економска шпијунажа као изазови савременог друштва, Безбедност, Београд, 2007, вол. 49, бр. 3, стр. 109-131

²⁶ Пословном тајном сматрају се и неоткривени подаци о тестовима или други подаци чије стварање захтева одговарајући напор и трошкове, који се подносе државним органима ради добијања дозволе за стављање у промет лекова, односно медицинских средстава или пољопривредних хемијских производа који користе нова хемијска једињења, као и ради добијања аката којима се дозвољава стављање у промет биоцидних производа,; други подаци који су посебним законом, другим прописом или актом правног лица проглашени пословном тајном.

Исто као и код напред наведених дефиниција видљиво је да и српски законодавац јасно одређује које се информације сматрају пословном тајном. Елементи који су присутни и у другим дефиницијама одређене информације као пословне тајне су тајност, тржишна вредност и мере за очување тајности.²⁷

Законом о заштити пословне тајне установљена је грађанско-правна заштита пословне тајне, па жртва повреде пословне тајне, може тужбом да покрене поступак пред судом против сваког лица које изврши повреду пословне тајне.²⁸ Ефикасности заштите пословне тајне доприноси чињеница да је законски тај поступак по тужби хитан.

Грађанско-правна заштита жртве злоупотребе пословне тајне односи се на мере које суд може одредити у случају утврђивања оваквог нелојалног понашања у тржишној утакмици конкурената.

Суд тако на располагању има могућност изрицања мере привременог изузимања или искључења из промета предмета који садрже пословну тајну или који су настали повредом пословне тајне, односно меру забране настављања започетих радњи којима се врши или би се могла извршити пословна тајна.

Члан 11 Закона о заштити пословне тајне даље прописује да је могуће да се из привредног друштва искључи лице, које је као члан тог привредног друштва прекршило одредбе о заштити пословне тајне, али и да се раскине радни односа за ту особу, ако је та особа запослена у правној особи.

Као и у примеру Републике Хрватске као државе чланице Европске уније и српски законодавац појам пословне тајне, поред напред поменутог Закона о заштити пословне тајне, уређује и посебним законима у складу са предметом законског уређења, и то, Законом о тржишту капитала²⁹, Законом о правној заштити индустријског дизајна³⁰, Закон о инвестиционим фондовима³¹, Законом о банкама³², Законом о стечају³³, Законом о раду³⁴, Законом о привредним

²⁷ Спасић И. (2014) Коришћење и заштита појединих института права интелектуалне својине код франшизинг уговора, Страни правни живот, бр. 1, стр. 107-121

²⁸ Према чл. 11 Закона о заштити пословне тајне жртва повреде пословне тајне може да захтева, (i) престанак радњи које могу довести до незаконитог прибављања, коришћења или откривања пословне тајне и забрану незаконитог прибављања, коришћења или откривања информација које представљају пословну тајну, (ii) спречавање промета, односно одузимање и повлачење из промета, измену или уништавање свих предмета који садрже информације које представљају пословну тајну, ако је те податке могуће, посредно или непосредно, видети или преносити, (iii) накнаду штете, укључујући стварну штету и изгубљену добит, а ако је повреда учињена намерно, тужилац може, уместо накнаде имовинске штете, захтевати накнаду до троструког износа уобичајене накнаде коју би примио за конкретни облик коришћења предмета заштите, да је то коришћење било законито, (iv) искључење тог лица као члана привредног друштва, ако је то лице члан привредног друштва, (v) раскид радног односа за то лице, ако је то лице запослено у правном лицу, (vi) објављивање пресуде у јавном гласилу о трошку туженог.

²⁹ „Сл. гласник РС“, бр. 31/2011

³⁰ „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009 и 45/2015

³¹ „Сл. гласник РС“, бр. 46/2006, 51/2009 и 31/11

³² „Сл. гласник РС“, бр. 107/2005 и 91/2010 и 14/2015

³³ „Сл. гласник РС“ 104/2009, 99/2011 - др. закон, 71/2012 - одлука УС и 83/2014

³⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014

друштвима³⁵ и другим законима, којима су уређиване појединачне области у којима постоји потреба за заштитом поверљивих података.

Закон о привредним друштвима у члану 72 институт пословне тајне, односно дужност њеног чувања, од стране лица која на то дужна према друштву дефинише као „податак чије би саопштавање трећем лицу могло нанети штету друштву, као и податак који има или може имати економску вредност зато што није опште познат, нити је лако доступан трећим лицима, која би његовим коришћењем или саопштавањем могла остварити економску корист, и који је од стране друштва заштићен одговарајућим мерама у циљу чувања његове тајности“.³⁶

Оваква дефиниција пословне тајне садржи и сегмент економске вредности једне информације, доступности исте, мерама заштите, а све ради остваривања правне заштите пословне тајне од свих радњи нелојалне конкуренције, односно предности на тржишту коју једно друштво остварује поседујући наведену информацију.³⁷

Закон о привредним друштвима даље прописује која су то лица дужна да чувају пословну тајну као и временски период у којему се та лица морају придржавати дужности чувања пословне тајне.

Тако се као лица која имају посебну дужност према друштву Законом о привредним друштвима сматрају чланова друштва који су контролни чланови друштва, акционари који су контролни акционари друштва и чланови друштва који поседују значајно учешће у основном капиталу друштва, односно акционари који поседују значајно учешће у основном капиталу друштва. У истој су категорији и директори, чланови надзорног одбора, заступници, прокуристи.

И у овом делу регулисања заштите пословне тајне у посебном закону видљива је жеља законодавца за заштитом привредног друштва од нелојалне конкуренције и стварање услова за фер пословање како на националном, тако и на међународном нивоу.

Пред закључна разматрања важно је истаћи како Закон о заштити тајности података за повреду обавезе чувања пословне тајне предвиђа следеће новчане казне. Са 100.000 до 3.000.000 динара казниће се привредно друштво, или друга правна особа која повреди пословну тајну, док ће одговорна особа у привредном друштву бити кажњена са казном у износу од 50.000 до 200.000 динара.

Српски законодавац поставио је све правне основе за заштиту пословне тајне, обавеза је привредних друштава да своја општа акта ускладе са важећом регулативом како би у случају повреде обавезе чувања пословне тајне могли да остваре права омогућена предвиђеном грађанско-правним поступком.³⁸

³⁵ „Сл. гласник РС“, бр. 36/11, 99/2011, 83/2014 - др. Закон и 5/2015

³⁶ Претходни Закон о привредним друштвима дефинисао је пословну тајну као ону информацију о пословању која је одређена оснивачким актом, актом или уговором ортака или уговором чланова друштва, за коју је очигледно да би проузроковала штету друштву ако дође у посед трећег лица.

³⁷ http://www.tomicstevic.co.rs/firm_news/pdf/37_Serbian_Poslovna%20tajna.pdf (25.8.2015.)

³⁸ Симић С.(2015) Судска заштита права интелектуалне својине у Републици Србији, Право - теорија и пракса, вол. 32, бр. 1-3, стр. 47-60

Закључак

Привреда заснована на знању захтева улагање у примену интелектуалног капитала. Управо ниво искоришћавања доступног интелектуалног капитала и знања која су вредна одређеном привредном субјекту, а нису позната осталим конкурентима чине предност у тржишном такмичењу. Зато је важно осигурати конкурентност која се заснива на одговарајућој заштити необјављених знања и искуства те пословних информација (пословне тајне) и побољшању услова за стварање и коришћење иновација унутар јединственог тржишта. Ово је важно како за европска тако и за предузећа трећих земаља која учествују у тржишном такмичењу.

Национална законодавства унутар Европске уније углавном немају специфичне прописе о заштити пословних тајни, него су за њих кључне одредбе које се односе за забрану непоштеног трговања. Тек је мали број држава усвојио специфичне прописе и на тај начин осигуравао и кривично правну заштиту жртвама повреде чувања пословне тајне.

Оваква расцепканост у унутрашњем тржишту доводи до повећаних пословних ризика који се јављају у државама чланицама с нижим нивоом заштите, у којима се пословне тајне лакше краду или се на другачији начин неовлашћено прибављају. То за последицу има неефикасну расподелу капитала за иновације којима се потиче раст на унутрашњем тржишту пре свега због већих трошкова заштитних мера како би се надокнадила неефикасна правна заштита у тим државама чланицама.

Европски парламент и Веће покренули су законодавну иницијативу за стварањем јединственог правног оквира који би побољшао правну заштиту пословне тајне од неовлашћеног прибављања унутар јединственог тржишта.

Постојање таквог јединственог правног оквира није важно само за државе чланице Европске уније, већ и за треће земље које учествују у промету роба и услуга заснованом на необјављеним информацијама које се могу сматрати пословном тајном.

Лојално поступање у тржишној утакмици и осигурана грађанско-правна и кривично-правна заштита у случају њене злоупотребе веома су важни у смислу очувања пословне етике, подстицања истраживачких активности и иновативности што на крају доводи до стварања услова за фер пословање и поштену тржишну утакмицу.

Литература:

1. Aleksić D. (2007) *Zaštita intelektualnog kapitala u konkurentnoj privredi - poslovna tajna i ekonomska špijunaža kao izazovi savremenog društva*, Bezbednost, Beograd, vol. 49, br. 3, str. 109-131
2. Barbić, Jakša (2013) *Pravo društava*, Knjiga druga - društva kapitala, Informator, Zagreb.
3. Direktiva 2004/48/EZ Evropskog parlamenta i Veća od 29. aprila 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva, Službeni list L 157 od 30.4.2004.
4. Predlog Direktive Evropskog parlamenta i Veća od 28.11.2013. o zaštiti neobjavljenih znanja i iskustva i poslovnih informacija (poslovne tajne) od neovlašćenog pribavljanja, korišćenja ili odavanja COM(2013) 813 final 2013/0402 (COD),
5. Mišljenje Evropskog privrednog i socijalnog odbora o Predlogu direktive Evropskog parlamenta i Vijeća o zaštiti neobjavljenih znanja i iskustava i poslovnih informacija (poslovnih tajni) od neovlašćenog pribavljanja, korišćenja i odavanja COM(2013) 813 final – 2013/0402 (COD); (2014/C 226/09) Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, preuzeto sa: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm0_e.htm (1.9.2015.)
6. Simić S. (2015) *Sudska zaštita prava intelektualne svojine u Republici Srbiji*, Pravo - teorija i praksa, vol. 32, br. 1-3, str. 47-60
7. Spasić I. (2014) *Korišćenje i zaštita pojedinih instituta prava intelektualne svojine kod franšizing ugovora*, Strani pravni život, br. 1, str. 107-121
8. Zakon o zaštiti poslovne tajne "Sl. glasnik RS", br. 72/2011
9. Zakon o tržištu kapitala „Sl. glasnik RS“, br. 31/2011
10. Zakon o pravnoj zaštiti industrijskog dizajna „Sl. glasnik RS“, br. 104/2009 i 45/2015
11. Zakon o investicionim fondovima „Sl. glasnik RS“, br. 46/2006, 51/2009 i 31/11
12. Zakon o bankama „Sl. glasnik RS“, br. 107/2005 i 91/2010 i 14/2015
13. Zakon o stečaju „Sl. glasnik RS“ 104/2009, 99/2011 - dr. zakon, 71/2012 - odluka US i 83/2014
14. Zakon o privrednim društvima „Sl. glasnik RS“, br. 36/11, 99/2011, 83/2014 - dr. Zakon i 5/2015
15. Zakon o tajnosti podataka Narodne novine br. 79/07, 76/12
16. Zakon o zaštiti tajnosti podataka Narodne novine br. 108/96 i 79/07 (nevažeći)
17. Zakon o trgovini Narodne novine 87/08, 96/08, 116/08, 76/09, 114/11, 68/13, 30/14
18. Zakon o patentu Narodne novine 173/03, 87/05, 76/07, 30/09, 128/10, 49/11, 76/13
19. Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Narodne novine 79/2009, 80/2013
20. Zakon o žigu Narodne novine 173/03, 54/05, 76/07, 30/09, 49/11
21. Zakon o trgovačkim društvima Narodne novine 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013
22. Kazneni zakon Narodne novine 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015
23. Zakon o radu "Sl. glasnik RS", br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014

Internet izvori:

1. Zlatović, D. (2004) *Pravni aspekti poslovne tajne*; preuzeto sa: <http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2004B186> (1.9.2015.)
2. http://www.tomicstevic.co.rs/firm_news/pdf/37_Serbian_Poslovna%20tajna.pdf (25.8.2015.)

LEGAL PROTECTION OF BUSINESS SECRETS IN THE EUROPEAN UNION

Summary: Effective legal protection of knowledge, experience and business secrets are essential for preserving of the competitiveness of companies in the market. Within the European Union, as a single market, there is no single concept of business secrets, and also there is no harmonized legal protection.

The European Parliament and the Council brought, by the end of 2013, the Directive Proposal on the protection of undisclosed knowledge and experience and business information (business secrets) of unauthorized acquisition, use and disclosure. This paper analyzes the text of the Directive Proposal in comparison with the existing legal solutions in the Republic of Croatia and the Republic of Serbia.

The aim of this paper is to point out the importance of quality legal framework for the protection of business secrets as to achieve the loyal market competition and strengthen the competitiveness of companies regardless of their size.

Key words: business secret, market competition, companies, the European Union